

Wat wil de geit?

Nienke van Staaveren, Karel de Greef en Jessica Cornelissen**

Welzijn van dieren is een belangrijk item in de huidige maatschappij. Om het welzijn van geiten te kunnen waarborgen zal eerst gekeken moeten worden naar de behoeften van geiten. Wat wil de geit?

In opdracht van het ministerie van EZ (voorheen EL&I), provincie Noord-Brabant, Milieudienst SRE en LTO-vakgroep Melkgeitenhouderij is in 2011 gestart met het project Vooruit met de Geit. De opdracht: zet een koers uit voor een duurzame geitenhouderij, waarbij niet alleen gekeken wordt naar de productie (stalniveau), maar ook naar het product (ketenniveau). Deze duurzame koers moet aangeven waar het op de lange termijn naartoe moet, maar ook welke stappen vandaag en morgen gezet kunnen worden. De geit heeft hierin een speciale rol; het is essentieel dat nieuwe, volhoudbare systemen voorzien in de behoeften

van de geit, maar geiten kunnen niet voor zichzelf spreken. Daarom heeft een stagiaire van de Wageningen Universiteit de behoeften van de geit in kaart gebracht.

Welzijn en behoeften

In dit project is welzijn gedefinieerd als de kwaliteit van leven zoals die door het dier zelf wordt ervaren. Om dit welzijn te waarborgen zal de geit in staat moeten zijn om zich in haar eigen behoeften te voorzien. De grote vraag hierachter is: wat wil de geit? Als je hier een antwoord op hebt, kun je een geitenhouderij ontwerpen die voldoet aan de eisen die de geit (en uiteraard geiten op groepsniveau) aan zijn omgeving stelt. Behoeften komen voort uit intrinsieke motivatie. Als een geit ergens voor wil werken of een bepaalde voorkeur vertoont kan worden aangenomen dat het gaat om een behoefte. Ander bewijs dat er sprake is van een behoefte kan komen uit negatieve effecten die een geit ondervindt als die zich niet kan voorzien in de behoefte. Geiten zullen bijvoorbeeld meer speelgedrag laten zien als ze een tijd niet hebben kunnen spelen (inhaalgedrag) of ervaren stress als je ze alleen houdt. Speelgedrag en sociaal contact zijn hiermee aangevoeld belangrijk te zijn voor de geit. Natuurlijk gedrag kan ook iets zeggen over behoeften, namelijk hoe dieren zich gedragen als ze vrije keuze hebben. Maar iets wat je in de natuur ziet hoeft niet altijd een behoefte te zijn. Zo verstoppen lammeren in het wild zich de eerste week na geboorte, maar in een houderij waar bijvoorbeeld geen wezenlijke bedreigingen zijn is dit wellicht minder belangrijk. Dit soort gedragingen, wanneer het onduidelijk is hoe belangrijk ze zijn voor de geit in een houderijsysteem, zijn uit voorzorg opgenomen in het programma van eisen.

Veertien behoeften

Er zijn meer dan 1.500 wetenschappelijke artikelen doorgenomen om de behoeften

Tabel 1

Verkort programma van eisen voor de behoeften rusten en voeding

Behoefte	Eis	Waarde	Uitleg
Rusten	Voldoende ruimte	≥1.5 m ² / geit	Geiten rusten minder en minder tegelijk als minder ruimte beschikbaar is. Geiten liggen niet vaak tegen elkaar aan.
	Verskillende hoogte-niveaus	> 1 level	Geiten rusten graag hogerop. Een hoogteverschil kan leiden tot minder verstoord rusten en minder agressie.
	Geschikte vloer		Bij keuze-experimenten toonden geiten een voorkeur voor materiaal met hoge warmtegeleiding (metaal) bij gemiddelde temperatuur (10 tot 12 °C) en lagere warmtegeleiding (rubber, hout) bij lage temperatuur (-8 tot -12 °C). Stro had in beide gevallen de minste voorkeur.
Voeding	Goede samenstelling en presentatie		Behoeften kunnen variëren per productiefase. Geiten vertonen een voorkeur voor voer dat grijpbaar is (bv. brok over poedervorm, hele over gehakte bladeren).
	Voldoende ruimte voergang	50 cm/ geit	Geiten besteden minder tijd aan eten wanneer de ruimte per geit afneemt. Geiten met hoorns hebben meer ruimte nodig dan geiten zonder hoorns. De 50 cm/geit is een minimale waarde, wanneer geiten zelf de onderlinge afstand bepalen is die tussen de 1.2 en 2.5 m. De afstand waarbij geiten nog geen agressieve interacties vertonen was 0.4 tot 1.4 m.
	Goed ontwerp voerbak		Voerbak moet veilig zijn en makkelijk schoon te houden. Verder kan een goed ontwerp agressie verminderen. Voerbakken die goed zicht naar achteren geven, makkelijk te verlaten zijn en zorgen voor fysieke scheiding tussen geiten lijken de beste optie.

van de geit in kaart te brengen. Er zijn in totaal veertien behoeften geïdentificeerd: rusten, beweging, (zelf)verzorging, seksueel gedrag, comfort rond het werpen, maternaal gedrag, fysiologisch comfort (temperatuur, licht, ventilatie en dergelijke), voeding en water, sociaal contact, spelen, geen ziekte, geen verwondingen, geen gevaar en minimale agressie. Uit deze behoeften is vervolgens een programma van eisen opgesteld waaraan de houderij moet voldoen. Hiervoor zijn naast wetenschappelijke literatuur ook onder andere handboeken en experts geraadpleegd. Dit programma van eisen is in tabel 1 in aangepaste vorm weergegeven voor de behoeften rusten en voeding. Ter illustratie zal de behoefte rusten verder worden besproken.

Rusten

Geiten besteden een groot deel van hun tijd aan rusten en er wordt aangenomen dat ze net als koeien bereid zijn hiervoor te werken. Geiten synchroniseren hun gedrag, dus er moet voldoende ruimte zijn, zodat de geiten tegelijk kunnen rusten zonder dat ze te dicht op elkaar liggen. Geiten lagen gemiddeld 80 cm uit elkaar, ongeacht de grootte van de ligruimte. Geiten rusten ook graag hogerop. Door een ligplateau in de stal te plaatsen kan aan deze behoefte worden voldoen. Uit onderzoek is gebleken dat geiten minder werden gestoord tijdens het rusten als er een plateau beschikbaar was omdat er minder agressieve interacties waren tussen de geiten. Omdat plateaus het beschikbare

oppervlak vergroten, zou kunnen worden gedacht dat dit een effect is van de extra ruimte. Maar wanneer alleen het ligoppervlak was vergroot, werd er geen effect gevonden op agressieve interacties. Dit toont aan dat het hoogteverschil belangrijk is om agressie te verminderen en zo geiten ongestoord te laten rusten. De geitenhouderij zou er dus goed aan doen om meer dan één hoogteniveau in de stal aan te bieden. Een ligplateau kan naast het bevorderen van rustgedrag ook bijdragen aan andere behoeften, zoals klimmen en spelen.

Wat wil de rest?

Voor alle behoeften zijn dit soort eisen opgesteld en een geitenhouderij die hieraan voldoet zal een 'goed' scoren op dierenwelzijn. Maar naast de geit spelen er nog andere betrokkenen een rol in de geitenhouderij. Immers, de boer, burger-consument en het milieu hebben ook behoeften. Een plateau voor een geit kan heel mooi zijn, maar meerwerk of meerkosten moeten opwegen tegen de voordelen. Door de

behoeften van de andere actoren naast de behoeften van de geit te leggen, kan gewerkt worden aan een geitenhouderij die goed is voor geit, boer, burger-consument en milieu. In het project Vooruit met de geit wordt hierom samengewerkt met betrokkenen, zodat ook alle behoeften meegenomen zullen worden om te komen tot een volhoudbare geitenhouderij. ♀

In de volgende editie van Geitenhouderij wordt aandacht besteed aan de resultaten van het project. Bent u nu al nieuwsgierig? Kijk dan op www.vooruitmetdegeit.wur.nl of neem contact op met de projectleider Jessica Cornelissen (0320 293557 of jessica.cornelissen@wur.nl)

*** Nienke van Staaveren was ten tijde van deze studie student Dierwetenschappen aan Wageningen Universiteit, Karel de Greef is onderzoeker Veehouderij & Maatschappij bij Wageningen UR Livestock Research, Jessica Cornelissen is onderzoeker Veehouderijsystemen bij Wageningen UR Livestock Research en projectleider van het project Vooruit met de Geit.*

Tabel 2

Aantal sociale interacties (gemiddelde ± SE) tussen geiten in hokken met of zonder ligplateau

	Zonder plateau	Met plateau
Verstoorde rustperiodes	3.0 ± 0.5	1.6 ± 0.2
Agressieve interacties	9.7 ± 1.6	6.0 ± 0.7